

Diospyros spp, ebenaceae család

AFRIKAI ÉBENFA

Zoltán György
ZOL-GÉM Kft.KERESKEDELMI ÉS
HELYI ELNEVEZÉSEK

Ébenfa néven különböző, a nagyon sötétől a feketéig terjedő gesztű fák kerülnek kereskedelmi forgalomba. Mindegyikük a közeli rokonságban lévő diospyros és maba nemzetségekhez tartozik. Nagy általánosságban ezt a fafajt az európai piacon a származási helynek megfelelően gaboni, kameruni, nigériai stb. ébenfának nevezik.

ELŐFORDULÁSA

A nyugat-afrikai ébenfa Ghánától Gabonig szinte minden ismert faszállító területen megtalálható, azonban többnyire egyesével, szűken behatárolt termőhelyeken. Az előnyben részesített területek Nigériában, Ny.-Kamerunban, D.-Gabon és Angola belsejében fekszenek.

FA(NÖVÉNY)LEÍRÁSA

Kizárólag csak kis fákról van szó, 40/60/70 cm átmérővel legfeljebb 20 m magasra nőnek. A karcsú, többnyire hengeres növé-

törzs 6 m-ig lehet ág- és gyökérfőmentes. Jellemző a nagyon vékony, a vörösestől kezdve a sötétszürkéig, néha majdnem fekete kéreg, mely hosszában barázdált és vékony csíkokban válik le. A diospyros-fákat egyszerű kauli(törzs)-virágzat jellemzi, Nigériában imitt-amott ramifloria virágzatot is észleltek.

FA(ANYAG)LEÍRÁSA

Az élesen elváló, széles, értéktelen szijács vöröses szürke, szürkésbarna vagy sárgás. Ezzel szemben a geszt színezete származékonként nagyon erősen ingadozik világosszürke barna, feketebarna, zöldes fekete és mélyfekete között. Részben világosabb tónusokkal tűzdeltek, részben erezetek vagy világos foltjaik vannak. Származási helyük szerint az afrikai ébenfák elsősorban a színük alapján különböznek egymástól, a nyugat-afrikaiak szürkésbarnábbak barna sávokkal, míg a kelet-afrikaiak színezete kék-mélyfekete, gyakran zöldes

csillogással. A szijács aránya gyakran olyan magas, hogy geszt alig marad, sok származék esetében ez az eset áll fenn. A nigériai szállítmányok esetében különbség van az egységesen sötét színezetű és a sötétbarna mintás (King ebony) fa között. Ezzel szemben a kameruni ébenfának nagyobbak a dimenziói, de szürkésebb színe kevésbé értékes. A finom, nem túl számos tracheák párosával, vagy rövid, radiális csoportokban (2–4) vannak elrendeződve.

FELDOLGOZÁSA ÉS FELHASZNÁLÁSA

Az ébenfa egyike a létező legnehezebb fáknak. Egységes, szinte fémes alkatú, kiemelkedő a nyomó- és hajlítószilárdsága, azonban nagyon rideg. Nagyon nehezen hasítható. A fa kisebb méretekben gyorsan és jól szárítható, nagyobb keresztmetszetek esetén azonban hajlamos a repedezésre a magas zsugorodási érték miatt. Előszáritott és előmegmunkált darabok eseté-

ben védőbevonat vagy forgácsban történő raktározás ajánlott a felületi kiszáradás megakadályozására. Az ébenfa egy nagyon időjárás- és természetálló fa.

Keményisége és szilárdsága miatt minden diospyros faj nagyon nehezen megmunkálható, ezért rendkívül éles (keményfém betétes) szerszámok alkalmazása ajánlott. Fűrészeléshez speciális edzésű, finomfogazású asztalos fűrészszalagot kell használni. Szabálytalan rostfutása miatt a fa ennek ellenére is hajlamos a kiszakadásra és a szilánkosodásra. Nagy keményisége ellenére (vagy emiatt) megfelelő szerszámokkal minden ébenfa felület megmunkálhatósága jó. Esztergálni, faragni és „homlokot” polírozni is lehet. A megmunkáláskor keletkező port el

Nigériában – ahonnan a nyugat-afrikai diospyros export legnagyobb része származik – háromféle ébenfát különböztetnek meg:

- Black ebony (fekete ében), mely egységes színezete miatt a legértékesebbnek számít,
- King ebony (király ében), fekete és sötétvörös-barna sávokkal, ezt faragványokhoz részesítik előnyben, és
- Queen ebony (királynő ében), finom, szabálytalan, részben fekete, részben sárga vagy narancsszínű sávokkal. Ez a fa értékes alapanyag a vegyipar számára.

Az ébenfát sajnos hamisítják is, úgy, hogy ugyanolyan kemény és nehéz fát azonos színezetűre pácolnak.

kell szívni, mert az bőrgyulladást okozhat. Nehezen szegelhető és csavarozható, előfűrésra van szükség.

Ez a fa a legértékesebb nemes furnérfák közé tartozik; különleges erezet vagy színárnyalat esetén a műbútorasztalos-iparban is használják bútorok külső furnérjaként. Értékes esztergályos fa és intarziákhoz is szívesen használják. További felhasználási területek: matematikai eszközök, késnyelvek, fuvolák, zongorabillentyűk és sakkfigurák. Híresek a helyiek által készített különböző, fekete ében faragványok.

EXPORT- ÉS IMPORTGAZDASÁG

Az ébenfa értékét elsősorban a színe határozza meg. Pl. a zanzibári ébenfa fehér foltossága miatt kevésbé értékes. A madagaszkári ébenfának jobbak a méretei, mint a nyugat-afrikainak, ennek ellenére az európai piac szinte kizárólag Nyugat-Afrikából vásárol, míg Madagaszkár inkább a szomszédos kelet-afrikai országokba szállít.

Az ébenfa-kereskedelem egy rendszeres, speciális import üzlet viszonylag csekély áringadozásokkal, bár mostanában áremelkedések észlelhetőek. ■